

อุตสาหกรรมยางพาราภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน:
ภาพปรากฏจากพื้นที่ปลูกยางพาราเมืองใหญ่สองทะเล

Para-rubber industry under ASEAN Economic Community:

Manifestation of Para-rubber Plantation Area in the Large City of Two Sea

พลากร สัตย์เชื้อ¹ และปวีวิชญ์ พิทยาภินันท์^{2*}
Palakorn Satsue¹ and Purawich Phitthayaphinant^{2*}

บทคัดย่อ

การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย อาจส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนยางและอุตสาหกรรมยางพารา บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยาง (2) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของโซ่อุปทานยางพารา และ (3) เพื่อศึกษาการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของอุตสาหกรรมยางพาราจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเลือกจังหวัดสงขลาหรือที่รู้จักกันดีในนาม “เมืองใหญ่สองทะเล” เป็นพื้นที่วิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรชาวสวนยางจำนวน 400 ราย ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบผสมวิธี ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราและตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจำนวน 12 ราย การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างและการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรชาวสวนยางมีสวนยางพาราขนาดเล็ก โครงสร้างของโซ่อุปทานยางพารามีความเชื่อมโยงตั้งแต่โซ่อุปทานต้นน้ำ คือ น้ำยางสด ยางแผ่นดิบ ยางก้อนถ้วย เศษยาง ซึ่งผลผลิตยางพาราเหล่านี้จะถูกส่งไปยังโซ่อุปทานกลางน้ำเพื่อแปรรูปให้อยู่ในรูปวัตถุดิบสำหรับโซ่อุปทานปลายน้ำ ได้แก่ น้ำยางข้น ยางแผ่นดิบ ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง และยางในรูปแบบอื่น อาทิ ยางผสมหรือยางคอมปาวด์ ส่วนโซ่อุปทานปลายน้ำจะทำการผลิตผลิตภัณฑ์ยางพารา เช่น ถุงมือยาง ท่อยางไฮโดลิก รววจัปบันไดเลื่อน เป็นต้น ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพารามีการรับรู้ผลกระทบจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนน้อย โดยผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราเห็นว่า อุตสาหกรรมยางพาราของประเทศไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ เมื่อเทียบกับประเทศผู้ส่งออกยางพารารายอื่น อาทิ มาเลเซีย อินโดนีเซีย นอกจากนี้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราได้มีการปรับตัวในด้านต่าง ๆ มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมยางพาราต่อไป

คำสำคัญ: การปรับตัว เกษตรกรชาวสวนยาง โซ่อุปทาน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อุตสาหกรรมยางพารา

Abstract

The participation of Thailand in the ASEAN Economic Community (AEC) might have caused impacts on Thai para-rubber farmers and industry. This article aimed (1) to study production condition of para-rubber farmers, (2) to scrutinize the linkage of para-rubber supply chain, and (3) to investigate impact perceptions and adaptations of para-rubber industry from the ASEAN Economic Community (AEC) participation. Songkhla province is known as the large city of two sea, was selected as the research area. Primary data were collected using structured interviews from a total sample of 400 para-rubber farmers, using the mixed methods sampling technique. In addition, the in-depth interviews with 12 key informants, i.e., the entrepreneurs in para-rubber industry and relevant government representatives. The data were analyzed using percentage, arithmetic mean and manifest content analysis. The results show the para-rubber farmers are smallholdings. The supply chain structure of para-rubber systematically links from the upstream supply chain, which is categorized into rubber latex, unsmoked sheet rubber, cup lump rubber, and scrap. These upstream outputs will be transferred to the midstream supply chain in order to be processed. The midstream outputs are concentrated latex, unsmoked sheet rubber, ribbed smoked sheet, block rubber, and other types of para-rubber, such as rubber blend or compound rubber. These midstream outputs will be transferred to the downstream rubber industry to produce para-rubber products, which are rubber gloves,

¹ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 90110

² คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง 93210

*Corresponding author, Email: purawich.p@gmail.com

hydraulic rubber pipes, and handrail for escalators. The para-rubber entrepreneurs perceive a low level of potential impacts of the AEC participation. They view that Thai para-rubber industry gets comparative advantage, compared to the other world para-rubber exporters: Malaysia and Indonesia. However, the para-rubber entrepreneurs have adapted themselves in various practices for a long time. The related government agencies can benefit from the application of these research findings to enable development planning for para-rubber industry.

Keywords: adaptation, para-rubber farmer, supply chain, ASEAN Economic Community (AEC), para-rubber industry

คำนำ

ในปัจจุบันอาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่กรีดยางพาราได้ การผลิต และการส่งออกยางพารามากที่สุดในโลก โดยในปี พ.ศ. 2559 อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีพื้นที่กรีดยางพาราได้มากที่สุดในโลก 22.74 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.17 ของพื้นที่กรีดยางพาราได้ทั่วโลก รองลงมาคือไทยและมาเลเซีย มีพื้นที่กรีดยางพาราได้ 18.47 และ 6.71 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.13 และ 9.49 ของพื้นที่กรีดยางพาราได้ทั่วโลก ในส่วนการผลิตยางพารา ไทยเป็นประเทศที่มีปริมาณการผลิตยางพารามากที่สุดในโลก 4.34 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของปริมาณการผลิตยางพาราทั่วโลก รองลงมาคืออินโดนีเซียและเวียดนาม มีปริมาณการผลิตยางพารา 3.16 และ 1.04 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 24.27 และ 7.99 ของปริมาณการผลิตยางพาราทั่วโลก สำหรับการส่งออก ไทยยังคงเป็นประเทศที่มีปริมาณการส่งออกยางพารามากที่สุดในโลก 3.56 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 30.58 ของปริมาณการส่งออกยางพาราทั่วโลก รองลงมาคืออินโดนีเซียและเวียดนาม มีปริมาณการส่งออกยางพารา 3.31 และ 1.36 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 28.44 และ 11.68 ของปริมาณการส่งออกยางพาราทั่วโลก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561) โดยประเทศไทยมีการส่งออกยางแท่งมากที่สุด รองลงมาคือยางแผ่นรมควัน ยางผสมสารเคมี น้ำยางข้น และยางธรรมชาติในรูปแบบอื่นตามลำดับ (การยางแห่งประเทศไทย, 2559) ขณะที่อินโดนีเซียและมาเลเซียเน้นการส่งออกยางแท่ง ส่วนเวียดนามมีการส่งออกยางธรรมชาติในรูปแบบอื่น ทั้งนี้เนื่องจากตลาดรองรับมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ไทยเน้นการส่งออกไปยังญี่ปุ่นและจีน ซึ่งมีการใช้ยางแผ่นรมควันของไทยเป็นส่วนใหญ่ เพราะมีคุณภาพดี ความยืดหยุ่นสูง และราคาที่เหมาะสม ส่วนยางแท่งของอินโดนีเซียและมาเลเซียส่งออกไปยังสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา ขณะที่เวียดนามส่งออกยางพาราที่มีคุณภาพดีและราคาถูกไปยังจีน (ญานี ศรีมณี และทวีพล จันทนะสาโร, 2555) อย่างไรก็ตามมีหลายประเทศนอกภูมิภาคอาเซียนที่มีการปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้น อาทิ จีน อินเดีย ไนจีเรีย โกตดิวัวร์ บราซิล ศรีลังกา (การยางแห่งประเทศไทย, 2559)

หลังจากปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้เข้าสู่ข้อตกลงระหว่างประเทศในนาม “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC)” ซึ่งนำไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน รวมทั้งก่อให้เกิดการไหลของสินค้า บริการ การลงทุน ทุน และแรงงานฝีมือโดยเสรี (วิทยา สุจริตธนารักษ์, 2555) ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ไทย บรูไน พิลิปปินส์ มาเลเซีย เมียนมาร์ ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ ทวีศักดิ์ รูปสิงห์ (2554) จุฑา เทียนไทย (2555) ศุภจิต มโนพิโมกษ์ และวิโรจน์ มโนพิโมกษ์ (2555) มฤภาณี ไทยกิติ (2555) ศิริธรม ภาคสุวรรณ (2557) เป็นต้น ได้วิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เป็นโอกาสและความเสี่ยงของประเทศไทยจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ การมีขนาดของตลาดรองรับสินค้าที่ใหญ่ขึ้น การผลิตสินค้าได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำลงจากการนำเข้าวัตถุดิบ/สินค้าขั้นกลางที่ใช้ในการผลิตได้ในราคาที่ต่ำลง ส่วนเกินผู้ผลิตเพิ่มขึ้นจากราคาสินค้าส่งออกที่สูงขึ้น ส่วนเกินผู้บริโภคเพิ่มขึ้นจากราคาสินค้านำเข้าที่ต่ำลง การแข่งขันในตลาดสินค้ามีความรุนแรงขึ้น การสูญเสียส่วนแบ่งทางการตลาดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนคู่แข่งขึ้น ปัญหาการว่างงานของแรงงานไทย การมีสินค้าด้อยมาตรฐานเข้ามาวางขายในประเทศไทยมากขึ้นในกรณีที่ไม่มีการควบคุม นอกจากนี้ ธนพันธ์ ไล้ประกอบทรัพย์ และอัจฉราภรณ์ นันทาเวียง (2559) ได้รายงานว่า การเปิดเสรีทางการค้าอาเซียนส่งผลให้ปริมาณการส่งออกยางพาราของประเทศไทยลดลง แต่ไม่มีผลกระทบต่อราคายางพาราภายในประเทศ

ท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจึงมีคำถามการวิจัยว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพารามีการรับรู้ถึงผลกระทบและปรับตัวจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ มฤภาณี ไทยกิติ (2555) ได้กล่าวถึงผลการสำรวจของหลายหน่วยงานที่ได้รายงานในทำนองเดียวกันว่าสังคมไทยขาดความตื่นตัวเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐได้ให้ข้อมูลเรื่องในดังกล่าวผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ในระดับหนึ่งแล้วก็ตาม โดยประชาชนและผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญ ผลกระทบ และความจำเป็นในการเตรียมความพร้อม ซึ่งการขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวนี้ อาจทำให้ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถ

ปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งสูญเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์จากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากนี้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยางพาราในบริบทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีค่อนข้างน้อย ได้แก่ ศุภโชค สมพงษ์ และวรวจน์ ศรีวงศ์กุล (2556) นวพร สังวร และสุดาพร สวม่วง (2557) ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์ และอัจฉราภรณ์ นันทาเวียง (2559) เป็นต้น

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในภาคเกษตรกรรม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการคาดการณ์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบทางลบ ซึ่งผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราที่สามารถปรับตัวได้ดีจะสามารถดำเนินการผลิตต่อไปได้ ขณะที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราที่ไม่สามารถปรับตัวได้หรือมีความสามารถในการปรับตัวค่อนข้างต่ำอาจจะได้รับความเดือดร้อนและจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด การวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำการสำรวจแบบภาคตัดขวางในจังหวัดสงขลา หรือที่รู้จักกันดีในนาม “เมืองใหญ่สองทะเล” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญประจำจังหวัด โดยมีที่มาจากเอกลักษณ์เฉพาะของที่ตั้งจังหวัด กล่าวคือ สงขลาเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับทะเล 2 ด้าน ได้แก่ ทะเลอ่าวไทยด้านทิศตะวันออก และทะเลสาบสงขลาด้านทิศตะวันตก จังหวัดสงขลาเป็นแหล่งปลูกยางพาราดั้งเดิมที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีพื้นที่ปลูกยางพารา 1.97 ล้านไร่ พื้นที่เปิดกรีดยางพารา 1.68 ล้านไร่ และผลผลิตยางพารา 4.50 แสนตัน มากเป็นอันดับที่ 2 ของภาคใต้และของประเทศ รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พื้นที่ปลูกยางพารา 2.57 ล้านไร่ พื้นที่เปิดกรีดยางพารา 2.27 ล้านไร่ และผลผลิตยางพารา 5.72 แสนตัน) (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร, 2561) รวมทั้งมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซียผ่านด่านสะเดาและด่านปาดังเบซาร์ จึงถูกกำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในการรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยาง (2) เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของโซ่อุปทานยางพารา และ (3) เพื่อศึกษาการรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของอุตสาหกรรมยางพาราจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้แก่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด เป็นต้น สำหรับนำไปใช้ประกอบการวางแผนหรือกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมยางพาราในพื้นที่วิจัยและพื้นที่อื่นที่มีบริบทแวดล้อมใกล้เคียงกันหรือคล้ายคลึงกันต่อไป

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรชาวสวนยางจำนวน 400 ราย (1 ครัวเรือนต่อตัวแทนเกษตรกรชาวสวนยาง 1 ราย) ซึ่งได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) จากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา จำนวน 89,795 ครัวเรือน โดยยอมให้ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างเกิดขึ้นได้ไม่เกินร้อยละ 5 การสุ่มตัวอย่างได้ใช้วิธีการแบบผลานวิวิธี (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550) โดยเริ่มจากการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือก คือ เป็นอำเภอที่มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางมากที่สุดของจังหวัด และในอันดับรองลงมา ตามลำดับ ซึ่งผลรวมของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในอำเภอที่เลือกไว้มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางทั้งหมดในจังหวัด ต่อมาได้ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามจำนวนอำเภอที่เลือกไว้ โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอตามสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในอำเภอนั้น ประกอบด้วย (1) อำเภอรัตภูมิ 75 ราย (2) อำเภอหาดใหญ่ 54 ราย (3) อำเภอเทพา 53 ราย (4) อำเภอนาทวี 51 ราย (5) อำเภอสะเดา 50 ราย (6) อำเภोजะนะ 48 ราย (7) อำเภอสะบ้าย้อย 45 ราย และ (8) อำเภอกวนเนียง 24 ราย หลังจากนั้นในแต่ละอำเภอได้ใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นระบบตามลำดับที่ของเกษตรกรชาวสวนยางในทะเบียนของกรมส่งเสริมการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยางพาราจำนวน 12 ราย ประกอบด้วย ผู้แทนจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กยท. เขตภาคใต้ตอนล่าง สำนักงานตลาดกลางยางพาราขนาดใหญ่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) บริษัท ศรีตรังแอมโกลอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) บริษัท ท็อปโกลฟ เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท นิยมรับเบอร์ จำกัด บริษัท สยามเซมเพอร์เมต จำกัด และบริษัท ไทยอ้อยยางพารา จำกัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างที่ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย (1) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อารี วิบูลย์พงศ์ (2) ศาสตราจารย์ ดร.บัญชา สมบูรณ์สุข และ (3) ดร.กันยา อัครอารีย์ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องในแต่ละข้อคำถามมากกว่า 0.60 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดี (บุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ, 2549) สำหรับการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีแนวคำถามโดยสังเขปเกี่ยวกับโซ่อุปทานยางพาราในจังหวัดสงขลา ณ ปัจจุบัน ผลกระทบจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การปรับตัวของอุตสาหกรรมยางพาราอันเนื่องมาจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสงขลาในพื้นที่อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และข้อคิดเห็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจยางพาราของไทยและจังหวัดสงขลา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าร้อยละและค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏ

ผลการศึกษาและวิจารณ์

สภาพการผลิตยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่วิจัย

เกษตรกรชาวสวนยางเกินครึ่งประกอบอาชีพการทำสวนยางพารามาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีประสบการณ์การทำสวนยางพาราสูงเฉลี่ย 27.62 ปี มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 23.47 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกยางพาราเฉลี่ย 17.01 ไร่ ซึ่งถือเป็นสวนยางพาราขนาดเล็ก ทั้งนี้เกษตรกรชาวสวนยางบางรายได้มีการปลูกผักและไม้ผลเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนและเพื่อจำหน่าย เกษตรกรชาวสวนยางเกือบทั้งหมดปลูกยางพาราพันธุ์ RRIM 600 เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่สามารถปรับตัวและให้ผลผลิตได้ดีเกือบทุกสภาพพื้นที่ รวมทั้งมีความทนทานต่อการกรีดที่ดีมากกว่าพันธุ์เก่าหรือพันธุ์พื้นเมือง ตลอดจนมีโอกาสที่จะเกิดอาการเปลือกแห้งน้อย โดยใช้ระยะปลูก 7×3 เมตร เกษตรกรชาวสวนยางมีแรงงานครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน เป็นแรงงานคู่สามี-ภรรยาหรือเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของสวนยางพาราและคู่สมรส ซึ่งถือว่ามีแรงงานครัวเรือนเพียงพอสำหรับการทำสวนยางพาราเนื่องจากมีพื้นที่ปลูกยางพาราขนาดเล็ก ตามที่บัญชา (2554 อ้างโดยบัญชา สมบูรณ์สุข และคณะ, 2558) ได้รายงานไว้ว่า แรงงานครัวเรือน 1 คนสามารถปฏิบัติงานในพื้นที่ปลูกยางพาราที่มีขนาดเฉลี่ย 14.20 ไร่ นอกจากนี้เกษตรกรชาวสวนยางบางส่วนได้มีการจ้างแรงงานจากภายนอกช่วยด้วย ทั้งการจ้างประจำและชั่วคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานในกิจกรรมกรีดยางพารา ซึ่ง Somboonsuke and Wettayaprasit (2013) ได้กล่าวว่า ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการทำสวนยางพารา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานกรีดยางพารา ถือเป็นปัญหาสำคัญในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ทั้งนี้แรงงานจ้างมีที่มาหลากหลาย ทั้งแรงงานในเครือญาติ แรงงานในหมู่บ้าน แรงงานต่างอำเภอหรือต่างจังหวัดในภาคใต้ และแรงงานข้ามชาติ สัญญาการจ้างกรีดยาง (สัดส่วนการแบ่งผลผลิตยางพาราระหว่างเจ้าของสวนยางพาราและแรงงานจ้าง) ที่พบ ได้แก่ 70:30, 60:40, 55:45 และ 50:50

เกษตรกรชาวสวนยางมีการใส่ปุ๋ยเคมีอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี โดยมีปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 52.61 กิโลกรัมต่อไร่ต่อครั้ง และปุ๋ยเคมี (ไม่เจาะจงสูตร) มีราคาเฉลี่ย 837.55 บาทต่อกระสอบ (กระสอบละ 50 กิโลกรัม) เกษตรกรชาวสวนยางเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ โดยใส่ 1-2 ครั้งต่อปี มีปริมาณการใส่ปุ๋ยอินทรีย์เฉลี่ย 47.34 กิโลกรัมต่อไร่ต่อครั้ง และปุ๋ยอินทรีย์ (ไม่เจาะจงชนิด) มีราคาเฉลี่ย 494.97 บาทต่อกระสอบ นอกจากนี้เกษตรกรชาวสวนยางบางส่วนมีการใส่ปุ๋ยเคมีอินทรีย์ โดยใส่ 1-2 ครั้งต่อปี มีปริมาณการใส่ปุ๋ยเคมีอินทรีย์เฉลี่ย 48.71 กิโลกรัมต่อไร่ต่อครั้ง และปุ๋ยเคมีอินทรีย์ (ไม่เจาะจงชนิด) มีราคาเฉลี่ย 636.40 บาทต่อกระสอบ เกษตรกรชาวสวนยางมีการกำจัดวัชพืชด้วยเครื่องตัดหญ้า รถไถ สารเคมี อย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี โดยมูลค่าใช้จ่ายในการกำจัดวัชพืชเฉลี่ย 1,697.44 บาทต่อครั้ง ระบบกรีดยางพาราที่เกษตรกรชาวสวนยางใช้มีความหลากหลาย ได้แก่ ครึ่งลำต้น สามวันเว้นวัน (1/2s 3d/4) ครึ่งลำต้น สองวันเว้นวัน (1/2s 2d/3) หนึ่งในสามของลำต้น สองวันเว้นวัน (1/3s 2d/3) หนึ่งในสามของลำต้น วันเว้นวัน (1/3s d/2) ครึ่งลำต้น วันเว้นวัน (1/2s d/2) ซึ่งระบบกรีดยางพาราที่เกษตรกรชาวสวนยางใช้มากที่สุด คือ หนึ่งในสามของลำต้น สามวันเว้นวัน (1/3s 3d/4) เห็นได้ว่า มีเกษตรกรชาวสวนยางเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ใช้ระบบกรีดยางพาราแนะนำตามที่พิชิต สฟโชค และคณะ (2550) ได้กล่าวไว้ อาจเป็นเพราะความคุ้นชินกับการปฏิบัติในแบบเดิมหรือที่ปฏิบัติมาตั้งแต่ในอดีต

เกษตรกรชาวสวนยางมีจำนวนวันกรีดยางพาราเฉลี่ย 142.24 วันต่อปี ทั้งนี้จำนวนวันกรีดยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยสำคัญ นั่นคือ ระบบกรีดยางพาราที่ใช้ และสภาพอากาศ กล่าวคือ หากเกษตรกรชาวสวนยางใช้ระบบกรีดยางพาราที่มีความถี่สูง จะทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมีจำนวนวันกรีดยางพาราสูงตามไปด้วย และหากพื้นที่มี

ฝนตกชุก จะทำให้จำนวนวันกรีดยางพาราลดลง เกษตรกรชาวสวนยางมีจำนวนชั่วโมงทำงานในการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 4.64 ชั่วโมงต่อวัน ปัญหาด้านการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ วัชพืช ภัยธรรมชาติ โรคพืช สุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยางในฐานะเป็นแรงงาน เกษตรกรชาวสวนยางมีรายได้จากการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 130,362.24 บาทต่อปี โดยเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากราคายางพาราที่มีความผันผวน และมีแนวโน้มลดลง ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อรายได้จากการทำสวนยางพารา ทั้งนี้เกษตรกรชาวสวนยางได้มีการจัดการปัญหาดังกล่าวในระยะสั้นด้วยการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น การกู้เงินจากสถาบันทางการเงินเพื่อนำมาใช้ในการทำสวนยางพารา และการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เกษตรกรชาวสวนยางส่วนมากมีความพึงพอใจในอาชีพการทำสวนยางพารา และต้องการให้บุตรหรือทายาทสืบทอดอาชีพการทำสวนยางพารา แต่เกษตรกรชาวสวนยางมากกว่าครึ่งกล่าวว่า บุตรหรือทายาทของตนไม่ต้องการสืบทอดอาชีพการทำสวนยางพารา เนื่องจากเหตุผลหลายประการ ได้แก่ อาชีพการทำสวนยางพาราในปัจจุบันไม่สามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือนได้ เพราะปัญหาราคายางพาราดตกต่ำจนทำให้ประสบกับภาวะขาดทุน รายได้จากการทำสวนยางพาราเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายของครัวเรือน ความต้องการที่จะทำงานหรือประกอบอาชีพซึ่งตรงตามวุฒิการศึกษาที่จบมา หรือที่ตนเองมีความถนัด หรือมีใจรัก

ความเชื่อมโยงของโซ่อุปทานยางพาราในพื้นที่วิจัย

โซ่อุปทานต้นน้ำยางพาราเริ่มต้นจากเกษตรกรชาวสวนยาง โดยในปี พ.ศ. 2560 จังหวัดสงขลามีเกษตรกรชาวสวนยางที่ขึ้นทะเบียนจำนวน 105,724 ครัวเรือน ซึ่งอยู่ในอำเภอรัตภูมิมากที่สุด 23,204 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.95 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางทั้งหมดในจังหวัด อำเภอที่มีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุด คือ สะเดา 574,407 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.19 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งหมดในจังหวัด ทำนองเดียวกัน อำเภอที่มีพื้นที่กรีดยางพาราได้มากที่สุด คือ สะเดา 504,819 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.19 ของพื้นที่กรีดยางพาราได้ทั้งหมดในจังหวัด สำหรับอำเภอที่มีปริมาณผลผลิตยางพารามากที่สุด คือ เทพา 86.76 ล้านกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 40.97 ของปริมาณผลผลิตยางพาราทั้งหมดในจังหวัด โดยเฉพาะผลผลิตในรูปน้ำยางสด ซึ่งถือเป็นวัตถุดิบที่มีความสำคัญสำหรับโซ่อุปทานต้นน้ำ (Figure 1)

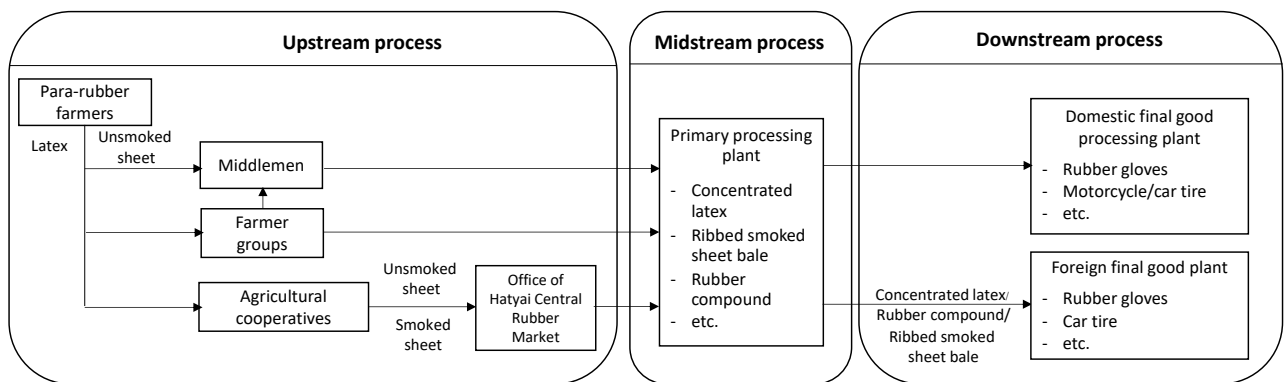

Figure 1 Para-rubber supply chain in Songkhla province.

เกษตรกรชาวสวนยางที่เป็นเกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่มีการขายผลผลิตในรูปน้ำยางสดให้แก่พ่อค้าคนกลางในพื้นที่ เนื่องจากได้รับเงินสดภายในวันที่มีการขายผลผลิต ซึ่งเกษตรกรสามารถนำเงินไปใช้จ่ายได้ในทันที และยังมีเวลาว่างที่สามารถใช้ประกอบอาชีพอื่น ทำกิจกรรมอื่น หรือพักผ่อนได้ อีกทั้งส่วนต่างระหว่างราคาน้ำยางสดและราคายางแผ่นดิบค่อนข้างน้อย จึงไม่จูงใจให้เกษตรกรชาวสวนยางนำน้ำยางสดไปแปรรูปเป็นยางแผ่นดิบ โดยพ่อค้าคนกลางรายย่อยจะนำน้ำยางสดไปขายต่อให้กับพ่อค้าคนกลางรายใหญ่ หรือทำน้ำยาง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลปริก อำเภอสะเดา พื้นที่อำเภอจะนะ และพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ ทั้งนี้พ่อค้าคนกลางรายย่อยบางรายจะมีบริการขนส่งน้ำยางสดจากสวนยางพาราไปยังแหล่งรับซื้อ ขณะที่เกษตรกรชาวสวนยางบางรายมีการขายน้ำยางสดให้แก่กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ หรือสหกรณ์กองทุนสวนยางที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเกษตรกรขนาดใหญ่ที่ทำการรวบรวมน้ำยางสดจากกลุ่มเกษตรกรขนาดเล็ก แล้วนำไปส่งขายให้กับโรงงานแปรรูปโดยตรง ซึ่งการขายน้ำยางสดผ่านกลุ่มเกษตรกรนี้ทำให้อำนาจในการต่อรองราคากับโรงงานแปรรูปเพิ่มขึ้น ในส่วนสหกรณ์กองทุนสวนยางจะนำน้ำยางสดมาดำเนินการแปรรูปเป็นยางแผ่นดิบและยางแผ่นรมควันชั้น 3 (RSS3) ตาม

นโยบายของรัฐบาลที่มีการจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าของน้ำยางสด ทั้งนี้การที่สหกรณ์กองทุนสวนยางจะเลือกผลิตยางแผ่นดิบหรือยางแผ่นรมควันนั้น ขึ้นอยู่กับส่วนต่างระหว่างราคายางแผ่นดิบและราคายางแผ่นรมควัน หากมีส่วนต่างไม่มากพอ สหกรณ์กองทุนสวนยางจะผลิตยางแผ่นดิบแล้วขาย เนื่องจากการผลิตยางแผ่นรมควันมีต้นทุนเชื้อเพลิงและต้นทุนแรงงานที่เพิ่มขึ้น

เกษตรกรชาวสวนยางที่มีสวนยางพาราขนาดใหญ่มีการนำน้ำยางสดไปแปรรูปขึ้นต้นเป็นยางแผ่นดิบ เนื่องจากมีแรงงานเพียงพอในการแปรรูปน้ำยางสดเป็นยางแผ่นดิบ โดยยางแผ่นดิบที่ผลิตได้นั้น เกษตรกรชาวสวนยางจะรวบรวมไว้ให้มีปริมาณมากในระดับหนึ่งก่อนที่จะส่งไปขาย ประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อให้ปริมาณยางแผ่นดิบที่ขายได้คุ้มค่างับค่าขนส่งและค่าดำเนินการอื่น ๆ ที่เสียไป นอกจากนี้เกษตรกรชาวสวนยางในกลุ่มนี้ มีการขายยางก้อนถ้วย เศษยางหรือขี้ยาง ซึ่งเป็นผลผลิตพลอยได้ แต่ราคาที่ยางได้นั้นต่ำกว่าราคาน้ำยางสดและราคายางแผ่นดิบ

ปริมาณวัตถุดิบยางพาราของจังหวัดสงขลาและอำเภอใกล้เคียงเพียงพอต่อความต้องการใช้ของโรงงานแปรรูปขึ้นต้นหรือโซ่อุปทานกลางน้ำ แม้ว่าโรงงานแปรรูปขึ้นต้นจะไม่ได้ผลิตตามกำลังการผลิตสูงสุด อันเนื่องมาจากปริมาณการผลิตขึ้นอยู่กับคำสั่งซื้อของลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ เหตุผลสำคัญที่จังหวัดสงขลาที่มีปริมาณวัตถุดิบยางพาราเพียงพอ เพราะเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการปลูกยางพารา เกษตรกรชาวสวนยางมีองค์ความรู้ด้านการจัดการสวนยางพาราที่สะสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ อีกทั้งยังมีหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับยางพารา และสนับสนุนเงินทุน อย่างไรก็ตามเกษตรกรชาวสวนยางยังขาดการบริหารจัดการฟาร์มสมัยใหม่ที่อาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า พ่อค้าคนกลางมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนย้ายผลผลิตยางพาราจากเกษตรกรชาวสวนยางไปยังโรงงานแปรรูปขึ้นต้น ตลอดจนการรวบรวม การเก็บรักษา การคัดแยก และการตรวจสอบคุณภาพ อีกทั้งยังก่อให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ อย่างไรก็ตามพ่อค้าคนกลางยังไม่มีมาตรฐานการรับซื้อผลผลิตยางพาราจากเกษตรกรชาวสวนยางที่ชัดเจน ซึ่งแตกต่างกับสหกรณ์การเกษตรหรือสหกรณ์กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรกำหนดมาตรฐานการรับซื้อผลผลิตที่ชัดเจน เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่เกษตรกรชาวสวนยาง

ผลผลิตยางพาราที่พ่อค้าคนกลางระดับหมู่บ้านและระดับอำเภอ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ตลาดกลางยางพารารวบรวมได้ จะถูกนำเข้าสู่โซ่อุปทานกลางน้ำ ซึ่งเป็นโรงงานแปรรูปขึ้นต้น โดยโรงงานจะทำการแปรรูปผลผลิตยางพาราจากโซ่อุปทานต้นน้ำ ทั้งน้ำยางสด ยางแผ่นดิบ ยางแผ่นรมควัน และยางก้อนถ้วย เป็นผลผลิตยางพาราแปรรูป ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ น้ำยางข้น ยางแผ่นรมควันอัดก้อน ยางแท่ง และยางในรูปแบบอื่น อาทิ ยางเครป ยางสกีม ยางคอมปาวด์ หรือยางผสม ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราจากกลางน้ำมีทั้งผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราขนาดกลางจะทำการผลิตสินค้าชั้นกลาง สำหรับใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตของอุตสาหกรรมยางพาราปลายน้ำ ได้แก่ น้ำยางข้น ยางแท่ง (Standard Thai Rubber หรือ STR) ยางแผ่นรมควันอัดก้อน ยางคอมปาวด์ เป็นต้น ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราขนาดใหญ่จะทำการผลิตสินค้าชั้นกลางเพื่อขาย และนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ยางพาราสำหรับอุตสาหกรรมยางพาราปลายน้ำของตนเอง ทั้งนี้บริษัทแปรรูปยางพาราบางแห่งในพื้นที่มีสวนยางพาราเป็นของตนเอง เพื่อนำผลผลิตยางพาราที่ผลิตได้เข้าสู่โรงงานแปรรูปโดยตรง

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราชาวต่างชาติ โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียที่เข้ามาลงทุนตั้งโรงงานแปรรูปยางพาราขึ้นต้น เพื่อขายผลผลิตยางพาราแปรรูปให้กับอุตสาหกรรมยางพาราปลายน้ำของบริษัทในเครือและบริษัทอื่น ซึ่งการลงทุนได้รับสิทธิประโยชน์จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (The Board of Investment of Thailand หรือ BOI) ตัวอย่างเช่น โรงงานน้ำยางข้นของมาเลเซียที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอนาทวีและสะเดา ซึ่งมาเลเซียเป็นประเทศที่ส่งออกถุงมือยางและถุงมือทางการแพทย์มากเป็นอันดับหนึ่งของโลก รวมทั้งรัฐบาลมาเลเซียได้ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมถุงมือยาง โดยจัดตั้งสถาบันวิจัยเทคโนโลยีเกี่ยวกับถุงมือยาง เพื่อพัฒนานวัตกรรมในการผลิตถุงมือยางอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศมาเลเซียมีความต้องการน้ำยางข้นเพื่อใช้ผลิตถุงมือยางเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีบริษัทจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นที่มีการรวบรวมยางแผ่นดิบเพื่อนำไปแปรรูปเป็นยางแท่ง และส่งต่อไปเป็นวัตถุดิบสำหรับการผลิตล้อยาง

โซ่อุปทานกลางน้ำไม่ได้ประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ แต่เผชิญกับปัญหาคุณภาพของวัตถุดิบ เนื่องจากเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย จึงยากที่จะควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบ คุณภาพของวัตถุดิบเป็นสิ่งที่โรงงานแปรรูปยางพาราต้องให้ความสำคัญ เพราะหากวัตถุดิบที่นำเข้าสู่กระบวนการแปรรูปด้อยคุณภาพ ย่อมส่งผลให้ผลผลิตที่แปรรูปได้ด้อยคุณภาพไปด้วย รวมทั้งยังไม่ผ่านตามมาตรฐานที่ลูกค้าต้องการ ดังนั้น บางโรงงานจึงทำข้อตกลงร่วมกับกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ต่าง ๆ ในเรื่องคุณภาพของวัตถุดิบโดยใช้การจูงใจด้านราคา และหากตรวจสอบว่าคุณภาพไม่เป็นไปตาม

ข้อตกลง กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์นั้นจะต้องชำระค่าปรับ ซึ่งหากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามาแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับคุณภาพของวัตถุดิบได้ จะส่งผลดีต่อเกษตรกรชาวสวนยางและโรงงานแปรรูปตลอดทั้งโซ่อุปทาน

ผลิตภัณฑ์ยางพาราที่ผลิตได้แบ่งเป็น 2 ประเภทจำแนกตามชนิดของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต คือ (1) ผลิตภัณฑ์ยางพาราที่ใช้น้ำยางข้นเป็นวัตถุดิบในการผลิต ได้แก่ กุ้งมือยาง กุ้งยางอนามัย สายสวน สายน้ำเกลือ กุ้งน้ำแข็ง กุ้งน้ำร้อน หัวนมเลี้ยงทารก ท่อยาง เส้นด้าย ยางยืด กาว ลูกโป่ง ที่นอนฟองน้ำ อุปกรณ์ทางการแพทย์ ฟันรองเท้า ยางรัดของ จุกขวดพลาสติก และผ้าก๊อช ซึ่งประมาณร้อยละ 90 จะส่งออกไปขายยังต่างประเทศ เช่น จีน สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย อินโดนีเซีย และ (2) ผลิตภัณฑ์ยางพาราที่ใช้ยางแห้งเป็นวัตถุดิบในการผลิต ยางแห้งที่กล่าวถึง คือ ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง และยางในรูปแบบอื่น ซึ่งจะนำไปผลิตผลิตภัณฑ์ยานพาหนะและชิ้นส่วนยางอุตสาหกรรม เช่น ยางล้อยานยนต์ ยางล้อตัน ยางใน ยางหล่อ ดอก สายพานลำเลียง หลอด ท่อยาง ยางรัดของ ฟันรองเท้า ผลิตภัณฑ์กีฬา ประเก็นยาง และของเล่น ซึ่งประมาณร้อยละ 55 จะขายภายในประเทศ ส่วนที่เหลือจะส่งออกไปขายยังต่างประเทศ อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า โซ่อุปทานยางพารายังขาดสมดุลเนื่องจากโซ่อุปทานปลายน้ำซึ่งเป็นส่วนที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับยางพาราได้สูง แต่มีกำลังการผลิตหรือความสามารถในการรองรับผลผลิตยางพาราจากโซ่อุปทานกลางน้ำได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น จึงส่งผลให้ประเทศไทยมีส่วนการส่งออกยางพาราที่เป็นสินค้าชั้นกลางไปยังต่างประเทศมากกว่าการใช้ภายในประเทศ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากยางพาราเพิ่มมากขึ้น อาทิ อุปกรณ์ทางการแพทย์ ยางล้อรถยนต์ อันจะส่งผลให้อุปสงค์ยางพาราภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้น และยังเป็นกำลังการผลิตมูลค่าเพิ่มให้กับยางพาราอีกด้วย

การรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของอุตสาหกรรมยางพาราจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในพื้นที่วิจัย

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพารามีการรับรู้ผลกระทบที่อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนน้อย อันเนื่องมาจากอุตสาหกรรมยางพารามีความเข้มแข็งในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเทศไทยมีการผลิตและการส่งออกยางพารามากเป็นอันดับหนึ่งของโลก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันด้านยางพารา โดยมีงานวิจัยหลายเรื่องที่ยืนยันถึงขีดความสามารถได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage หรือ RCA) ในการส่งออกยางพาราของประเทศไทยไปยังตลาดต่างประเทศ ได้แก่ วราลี ศรีสมบัติ (2544) อุดมศรี ขวานิสากุล (2544) ทรงพล ชติยศ (2550) วชิรินทร์ กือเย็น (2551) ปราปต์ปกรณ์ ธนุรัตน์ (2553) พรรณจิรา จันทร์ผลึก (2553) วลัยพร บวรกุลวัฒน์ (2554) อิศรา ชูบำรุง (2554) ปฐมาวดี นายรักษา (2557) สุทธิ อินทรสกุล และคณะ (2560) และ Poramacom (2002) เป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรชาวสวนยางในภาคใต้มีการประกอบอาชีพการทำสวนยางพารามาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงมีองค์ความรู้ในการจัดการสวนยางพารา รวมทั้งยังได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กยท. ในส่วนของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางและสถาบันวิจัยยาง สหกรณ์กองทุนสวนยาง เป็นต้น อีกทั้งผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราได้มีการติดต่อและทำธุรกรรมต่าง ๆ กับต่างประเทศมาเป็นระยะเวลานาน ดังนั้น ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราจึงเห็นว่า การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยไม่น่าจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมยางพารามาก อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราในพื้นที่ได้มีการปรับตัวมาโดยตลอด โดยเฉพาะการติดต่อเพื่อทำการซื้อขายในตลาดใหม่ ๆ

2. ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการควบคุมโดยพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ควบคุมยาง พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดเดียวที่มีการคุ้มครองทั้งระบบ โดย พ.ร.บ. นี้จะควบคุมดูแลทั้งระบบที่เกี่ยวข้องกับยางพารา ตั้งแต่ผู้ผลิตพันธุ์ยางพารา ผู้ทำสวนยางพารา (เกษตรกรชาวสวนยาง) ผู้ค้ายางพารา (พ่อค้าคนกลาง) โรงงานยางพารา (ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพารา) การควบคุมมาตรฐานยางพารา การนำเข้ายางพาราจากประเทศสมาชิกมาใช้ภายในประเทศ หรือการส่งออกยางพาราไปขายยังต่างประเทศจะต้องได้รับการอนุญาตเสียก่อน และหากไม่ปฏิบัติตามจะได้รับโทษทั้งจำและปรับ ดังนั้นแม้ว่าประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้ว แต่การนำเข้ายางพาราและการส่งออกยางพารายังคงมี พ.ร.บ. ฉบับนี้ควบคุมดูแลอยู่ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราจึงเห็นว่า การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมยางพารา

3. ไม่มีความเสี่ยงจากการขาดแคลนวัตถุดิบ เนื่องจากภาคใต้เป็นแหล่งผลิตยางพาราที่สำคัญของประเทศ และมีความเชื่อมโยงของโซ่อุปทานยางพาราตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ อีกทั้งยังมีตลาดกลางยางพาราเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้โรงงานแปรรูปมีวัตถุดิบอย่างเพียงพอ ในตลาดกลางยางพาราจะมีผู้ขาย ซึ่งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยาง หรือกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยาง หรือพ่อค้าคนกลางรายใหญ่ที่รวบรวมยางแผ่นดิบจากเกษตรกรชาวสวนยาง แล้วนำมาเสนอขายในตลาด และมี

ผู้ซื้อที่ต้องการผลผลิตดังกล่าวเป็นผู้ประมูล โดยผู้ประมูลที่เสนอราคาสูงสุดจะเป็นผู้ชนะการประมูล ทั้งนี้หากผู้ขายไม่พอใจในราคาประมูล ผู้ขายสามารถตัดสินใจที่จะไม่ขาย แล้วนำกลับไปหรือฝากไว้เพื่อรอประมูลในวันถัดไปได้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าราคาที่เกิดจากการประมูลเป็นราคาดุลยภาพ ณ ช่วงเวลาที่มีการตกลงซื้อขายกันระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ

4. ความไม่ชัดเจนของการดำเนินงานตามข้อตกลงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเป็นทางการ กล่าวคือ แม้ว่าประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ได้เข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่การดำเนินงานตามแผนงานยังไม่เป็นรูปธรรมตามที่ควรจะเป็น ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราจึงเห็นว่า ผลกระทบทางลบจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยน่าจะมีน้อย อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราได้มองถึงผลดีของข้อตกลงดังกล่าว นั่นคือ การเคลื่อนย้ายแรงงานสามารถดำเนินการได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งอุตสาหกรรมยางพาราในจังหวัดสงขลามีความต้องการแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านในกิจกรรมการผลิตเป็นจำนวนมาก อันมีสาเหตุหลักมาจากแรงงานมีจำนวนไม่เพียงพอ เนื่องจากประชากรในพื้นที่ไม่ต้องการประกอบอาชีพที่มีความเสี่ยงจากสารเคมี โดยเฉพาะโรงงานผลิตน้ำยางชั้นที่มีการใช้สารเคมีผสม (แอมโมเนีย)

แม้ว่าผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราเห็นว่า ผลกระทบทางลบจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนน่าจะมีน้อย แต่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราได้มีการปรับตัวมาก่อนหน้านี้อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราขนาดกลางและใหญ่ เนื่องจากประเทศไทยมีการส่งออกยางพาราไปขายยังต่างประเทศเป็นระยะเวลานาน ส่งผลให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพารามีความเชี่ยวชาญในการผลิตและการตลาด เห็นได้จากการจัดตั้งสมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ สมาคมยางพาราไทย สมาคมน้ำยางชั้นไทย เป็นการรวมตัวของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราในจังหวัดสงขลาและภาคใต้ อีกทั้งต้องยอมรับว่า อุตสาหกรรมยางพาราเป็นภาคเอกชนที่มีความแข็งแกร่งในการดำเนินธุรกิจ โดยผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราเห็นว่า การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยถือเป็นโอกาสที่ดีที่อุตสาหกรรมยางพาราไทยจะเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้สูงขึ้น นอกจากนี้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราในพื้นที่ได้มีการปรับตัว โดยการตั้งโรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อรองรับผลผลิตจากพื้นที่ปลูกยางพาราใหม่ อันเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาล

นอกจากนี้ยังพบประเด็นอื่น ๆ นอกเหนือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมยางพาราในจังหวัดสงขลา ดังนี้

1. อุปสงค์ยางพาราของประเทศจีนเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดราคายางพาราของประเทศไทย เนื่องจากประเทศจีนเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดในการส่งออกผลผลิตยางพารา โดยเฉพาะยางคอมปาวด์หรือยางผสม แต่ในช่วงที่ผ่านมารัฐบาลจีนได้มีการกำหนดมาตรฐานยางคอมปาวด์ใหม่ โดยเพิ่มสัดส่วนของการใช้ยางพาราจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 12 ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการยางคอมปาวด์ไทยที่ยังขาดความพร้อมในการผลิตยางคอมปาวด์ตามมาตรฐานใหม่ของประเทศจีน เนื่องจากผู้ประกอบการยางคอมปาวด์ต้องเปลี่ยนเครื่องจักร เป็นไปได้ว่า อาจเป็นการกีดกันทางการค้าจากประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนยางอีกด้วย

2. โครงสร้างพื้นฐานและท่าเรือ จังหวัดสงขลามีความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สามารถส่งออกสินค้ายางพาราแปรรูปทางเรือได้ทั้ง 2 ฝั่ง คือ ฝั่งท่าเรือน้ำลึกจังหวัดสงขลา และท่าเรือปีนัง ประเทศมาเลเซีย โดยผ่านฝั่งอำเภอสะเดา แต่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพารานิยมใช้บริการท่าเรือปีนังมากกว่าท่าเรือน้ำลึกจังหวัดสงขลา โดยการส่งออกผลิตภัณฑ์ยางพาราผ่านท่าเรือสงขลามีปริมาณในหลักแสนตันต่อปี ขณะที่การส่งออกผลิตภัณฑ์ยางพาราผ่านท่าเรือปีนังมีปริมาณในหลักล้านตันต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากการส่งออกผลิตภัณฑ์ยางพาราผ่านท่าเรือปีนังมีค่าขนส่งต่ำกว่า และสามารถขนส่งได้ในปริมาณที่มากกว่า ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์น้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทั้งนี้หากมีการพัฒนาท่าเรือน้ำลึก จังหวัดสงขลา ให้มีศักยภาพในการรองรับการขนส่งทางเรือได้มากขึ้น น่าจะดึงดูดให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราในจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียงหันมาใช้บริการของท่าเรือน้ำลึก จังหวัดสงขลาเพิ่มมากขึ้น

โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งของจังหวัดสงขลาที่มีความหลากหลาย ทั้งทางถนน (รถยนต์) ทางราง (รถไฟ) และทางน้ำ (เรือ) แต่ไม่ได้มีการพัฒนามาเป็นระยะเวลานาน โดยเฉพาะการขนส่งสินค้าสู่ท่าเรือ จังหวัดสงขลา และไม่ได้มีการสร้างถนนเส้นใหม่เพื่อรองรับการขนส่งสินค้ามาเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ดังนั้นหากมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์อย่างเป็นระบบ ทั้ง 3 ทางดังที่กล่าวไปแล้ว จะส่งผลให้การขนส่งสินค้ามีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจะช่วยลดค่าขนส่งให้กับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราได้

3. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสงขลา การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะที่ 1 ตามประกาศของ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ครั้งที่ 1/2558 กำหนดให้พื้นที่ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบล

สำนักแก้ว และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสงขลา โดยมีการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานในการดำเนินการพัฒนาพื้นที่ สิทธิประโยชน์ที่ธุรกิจจะได้รับจากกรมศุลกากรเมื่อมีการจัดตั้งเขตปลอดอากรและคลังสินค้าทัณฑ์บน ได้แก่ การยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเพื่อส่งออก การยกเว้นอากรการกำจัดหรือทำลายเศษวัสดุ การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับวัตถุดิบนำเข้าที่ใช้ในการผลิตเพื่อส่งออก การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับสินค้านำเข้า/ส่งออก การไม่กำหนดระยะเวลาเก็บสินค้า ซึ่งการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้จะช่วยเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนให้สูงขึ้นได้

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพารา คาดว่า การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสงขลาจะส่งผลดีต่อผู้ประกอบการรายใหม่ที่สนใจจะลงทุนในอุตสาหกรรมยางพารา หรือผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราเดิมที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสงขลา และต้องการขยายกำลังการผลิตในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสงขลา เพราะจะได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสงขลา น่าจะส่งผลดีต่อบริษัทและวิสาหกิจ ทั้งขนาดเล็กและกลาง สหกรณ์กองทุนสวนยางที่มีการแปรรูปยางพาราขั้นต้นเพื่อส่งออก อาทิ ยางแผ่นรมควันอัดก้อนตามมาตรฐาน Good Manufacturing Practice (GMP) หมอนยางพารา รวมทั้งส่งเสริมอุตสาหกรรมที่สามารถเพิ่มมูลค่าจากการแปรรูปยางพาราขั้นต้นเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปและสำเร็จรูป อาทิ แผ่นยางปูสนามฟุตบอล อุปกรณ์ทางการแพทย์ ถุงมือผ้าเคลือบยาง

สรุปผลการศึกษา

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า บริบทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ต่ออุตสาหกรรมเกษตรของไทย รวมไปถึงอุตสาหกรรมยางพารา ซึ่งทำให้ผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญ ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่วิจัยโดยภาพรวมเป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีสวนยางพาราขนาดเล็ก จึงมีแรงงานเพียงพอสำหรับการทำสวนยางพารา อีกทั้งเกษตรกรชาวสวนยางยังมีประสบการณ์การทำสวนยางพาราสูง ทำให้สามารถจัดการสวนยางพาราได้ดี แต่ยังคงขาดการบริหารจัดการสวนยางพาราสมัยใหม่ ใช้อุปทานยางพาราในพื้นที่วิจัยมีทั้งระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ส่วนที่สำคัญของใช้อุปทานต้นน้ำ คือ เกษตรกรชาวสวนยาง ซึ่งส่วนใหญ่ทำการผลิตและขายน้ำยางสด โดยเกษตรกรชาวสวนยางจะขายผลผลิตยางพาราให้กับพ่อค้าคนกลางในพื้นที่ กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์กองทุนสวนยางที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งควรมีการกำหนดมาตรฐานการรับซื้อผลผลิตยางพาราที่ชัดเจนและเป็นธรรมต่อเกษตรกรชาวสวนยาง ใช้อุปทานกลางน้ำเป็นการแปรรูปน้ำยางสด ผลผลิตจากอุตสาหกรรมกลางน้ำแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ น้ำยางข้น ยางแผ่นรมควันอัดก้อน ยางแท่ง และยางในรูปแบบอื่น อาทิ ยางสีกิม ยางเครป และยางคอมปาวด์หรือยางผสม สำหรับบริษัทขนาดกลางในพื้นที่จะทำการผลิตสินค้าขั้นกลาง เพื่อขายให้แก่อุตสาหกรรมปลายน้ำ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาทิ น้ำยางข้น ยางแท่ง ยางแผ่นรมควันอัดก้อน ยางคอมปาวด์ ขณะที่บริษัทขนาดใหญ่ ทั้งผู้ประกอบการไทยและผู้ประกอบการชาวต่างชาติ จะทำการผลิตสินค้าขั้นกลาง เพื่อขายทั้งในประเทศและต่างประเทศเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ผลผลิตที่ผลิตได้ส่วนหนึ่งจะนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ยางพาราของบริษัทเอง โดยเฉพาะถุงมือยาง ซึ่งใช้น้ำยางข้นเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต ใช้อุปทานปลายน้ำประกอบด้วยอุตสาหกรรมผลิตถุงมือยาง ซึ่งมีทั้งผู้ประกอบการไทยและผู้ประกอบการชาวมาเลเซีย และมีผลิตภัณฑ์อื่น ๆ อาทิ ยางรัดของ สายยางไฮโดรลิก รววจับบันไดเลื่อน ขณะที่ผู้ประกอบการผลิตถุงมือยางไทยยังต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตถุงมือยางอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยางพาราในพื้นที่วิจัยมีการรับรู้ผลกระทบจากการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยน้อย เนื่องจาก (1) ประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและความสามารถทางการแข่งขันในสินค้ายางพารามากกว่าประเทศอื่นในอาเซียน (2) พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็น พ.ร.บ. ที่มีความสำคัญในการควบคุมยางพารา ตั้งแต่ผู้ผลิตพันธุ์ยางพารา ผู้ทำสวนยาง ผู้ค้ายางพารา โรงงานยางพารา การควบคุมมาตรฐานยางพารา การนำเข้ายางพารามาใช้ภายในประเทศ หรือส่งออกยางพาราไปขายยังต่างประเทศ (3) ความไม่ชัดเจนของการดำเนินงานตามข้อตกลงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเป็นทางการ (4) ตลาดยางพารามีลักษณะใกล้เคียงกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ และ (5) ปัจจัยอื่น ๆ เช่น อุปสงค์ยางพาราของประเทศจีน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้ว มีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. มาตรการสร้างความสมดุลของโซ่อุปทานยางพารา กล่าวคือ จากผลการวิจัยในส่วนของความเชื่อมโยงของโซ่อุปทานยางพารา พบว่า โซ่อุปทานต้นน้ำและกลางน้ำมีขนาดใหญ่กว่าโซ่อุปทานปลายน้ำ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการเพิ่มการใช้ยางพาราในโซ่อุปทานปลายน้ำภายในประเทศ โดยการส่งเสริมให้มีการนำผลผลิตยางพาราจากโซ่อุปทานต้นน้ำและกลางน้ำไปเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์ยางพารามากขึ้น ซึ่งผลผลิตยางพาราจากโซ่อุปทานปลายน้ำจะเป็นสินค้าขั้นสุดท้ายที่มีมูลค่าสูงกว่าผลผลิตยางพาราจากโซ่อุปทานต้นน้ำและกลางน้ำ โดยคัดสรรผลิตภัณฑ์ยางพาราที่มีความเป็นไปได้ทางการตลาด ซึ่งส่วนใหญ่ถูกรวบรวมไว้โดยอุทยานวิทยาศาสตร์ภาคใต้ รวมทั้งการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตผลิตภัณฑ์ยางพาราให้แก่อผู้ประกอบการที่อยู่ในโซ่อุปทานปลายน้ำ อาทิ ผู้ประกอบการถลุงมือยาง ล้อยางรถยนต์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมยางพาราไทย

2. มาตรการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมขนส่งและท่าเรือ กล่าวคือ ผู้ประกอบการในโซ่อุปทานกลางน้ำยังคงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจยางพาราของจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้ประกอบการในกลุ่มนี้มีการส่งออกสินค้าขั้นกลางไปขายยังต่างประเทศ แต่โครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมขนส่ง ทั้งทางถนน ทางราง และทางน้ำของจังหวัดสงขลาไม่ได้รับการพัฒนามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและราชการส่วนท้องถิ่นควรร่วมกันวางแผนพัฒนาและสร้างโครงข่ายเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานในการขนส่งสินค้า ทั้ง 3 ทางดังกล่าว เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมยางพาราไทย

3. มาตรการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศผู้ผลิตยางพาราที่สำคัญอย่างจริงจัง ยั่งยืน และเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซียเป็นประเทศผู้ผลิตยางพารารายใหญ่ของโลก หากมีความร่วมมือกันในการจัดการด้านผลผลิตยางพารา ย่อมส่งผลให้มีอำนาจในการต่อรองราคามากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาจะเคยดำเนินการมาแล้วก็ตาม แต่เกิดขึ้นเฉพาะในช่วงเวลาที่ราคายางพาราทกต่ำเท่านั้น โดยไม่มีการกำหนดมาตรการในระยะยาวที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศผู้ผลิตยางพารารายใหญ่ เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายด้านการผลิตและการตลาดยางพารา โดยเฉพาะการสร้างเสถียรภาพราคายางพารา อาทิ การกำหนดอุปทานยางพาราอย่างเป็นระบบ เพื่อลดผลกระทบจากปัญหาราคายางพาราทกต่ำ ซึ่งหากราคายางพารามีเสถียรภาพ ย่อมทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถวางแผนจัดการการผลิตและต้นทุนการผลิตได้อย่างขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่สนับสนุนเงินทุนในการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงเกษตรกรชาวสวนยางและผู้ให้ข้อมูลหลักที่ให้ความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- การยางแห่งประเทศไทย. 2559. แผนวิสาหกิจการยางแห่งประเทศไทยปี 2560-2564. การยางแห่งประเทศไทย. http://www.raot.co.th/article_attach/plan_60.pdf (8 มกราคม 2562).
- จุฑา เทียนไทย. 2555. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ผลกระทบต่อธุรกิจไทย. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)* 2: 1-5.
- ญาณี ศรีมณี และทวีพล จันทนะสาโร. 2555. ยางพาราไทยและอาเซียนในตลาดโลก. *วารสาร สนย.* 3: 4-5.
- ทรงพล ชติยศ. 2550. การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกยางพาราของประเทศไทยไปสาธารณรัฐประชาชนจีน. *เศรษฐศาสตร์มหานบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- ทวีศักดิ์ รูปสิงห์. 2554. ผลกระทบและความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์* 4: 71-80.
- ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์ และอัจฉราภรณ์ นันตาเวียง. 2559. ผลกระทบของนโยบายการแทรกแซงราคาและเขตเสรีการค้าต่อยางพารา: กรณีศึกษาประเทศไทย. *วารสารปัญญาภิวัฒน์* 8: 117-129.
- นพพร สังวร และสุดาพร สาวม่วง. 2557. กลยุทธ์การสร้างความสำเร็จเปรียบทางการแข่งขันในการส่งออกยางพาราไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารสมาคมนักวิจัย* 19: 111-122.
- บัญชา สมบูรณ์สุข, วันชัย ธรรมสังการ, ปริญา เติตโหม, อรอนงค์ ลองพิชัย และปวีณวิทย์ พิทยาภินันท์. 2558. ศักยภาพ ความสามารถและการพัฒนาแรงงานจ้างในระบบการผลิตยางพาราขนาดเล็ก: บทเรียนจากพื้นที่ปลูกยางพาราดั้งเดิม จังหวัดสงขลา. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคมศาสตร์)* 36: 74-87.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. 2549. *เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.

- ปฐมวาตี ฉายรักษา. 2557. ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเชิงพลวัตของการส่งออกยางพาราของประเทศไทยกับประเทศอินโดนีเซีย. *เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- ปราปต์ปกรณ์ ธนุรัตน์. 2553. การวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกยางธรรมชาติของไทยไปรัสเซีย. *เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- พรณจิรา จันทร์ผลึก. 2553. การส่งออกยางและผลิตภัณฑ์ยางจากประเทศไทยไปสาธารณรัฐประชาชนจีน. *เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- พิชิต สฟโชค, พิสมัย จันทร์มา และพนัช แพนชนะ. 2550. *การกรีดยางและการใช้สารเคมีเร่งน้ำยาง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- มธุภาณี ไทยภักดี. 2555. ประเทศไทยกับการเป็นประชาคมอาเซียน: โอกาสและความเสี่ยง. *วารสารร่วมพฤษภา* 30: 109-124.
- วราลี ศรีสมบัติ. 2542. การวิเคราะห์ความสามารถในการส่งออกยางพาราของประเทศไทย. *เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- วลัยพร บวรกุลวัฒน์. 2554. การศึกษาความสามารถในการแข่งขันและศักยภาพเชิงลึกของอุตสาหกรรมยางธรรมชาติในประเทศไทย. *เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- วัชรินทร์ กือเย็น. 2551. การวิเคราะห์ส่วนการตลาดแบบคงที่ของการส่งออกยางพาราไทย. *เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
- วิทยา สุจริตธนารักษ์. 2555. เศรษฐกิจไทยกับอาเซียน: ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอดีต-ปัจจุบัน. *วารสารร่วมพฤษภา* 30: 149-174.
- ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ. 2557. การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *รัฐสภาสาร* 62: 48-70.
- ศุภโชค สมพงษ์ และวรวจน์ ศรีวงษ์ศิลป์. 2556. ผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และมาตรการรองรับของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมยางพาราไทย. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา* 26: 44-51.
- ศุภจิต มโนพิโมกษ์ และวิโรจน์ มโนพิโมกษ์. 2555. ความสำเร็จและผลลัพธ์ของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: บทวิเคราะห์เบื้องต้นและประเด็นวิจัย. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี* 1: 7-17.
- ศูนย์สารสนเทศการเกษตร. 2561. ยางพารา: เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีดยางได้ ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี 2559. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. <http://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/production/pararubber.pdf> (8 มกราคม 2562).
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2550. *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สุทธิ อินทรสกุล, บัญชา สมบูรณ์สุข และปวีวิชัย พิทยาภินันท์. 2560. อุตสาหกรรมยางพาราไทย: สถานภาพและแนวทางการพัฒนาสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี* 8: 80-107.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2561. สถิติการเกษตรของประเทศไทยปี 2560. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. <http://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/year book60.pdf> (8 มกราคม 2562).
- อิสรา ชูบำรุง. 2554. การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกยางพาราธรรมชาติของประเทศไทย. *เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- อุดมศรี ขวานิสากุล. 2544. การวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกยางธรรมชาติของประเทศไทย. *วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*.
- Poramacom, N. 2002. Revealed Comparative Advantage (RCA) and constant Market Share model (CMS) on Thai natural rubber. *Kasetsart J. (Social Sciences)* 23: 54-60.
- Somboonsuke, B., and Wettayaprasit, P. 2013. *Agricultural System of Natural Para-rubber Smallholding Sector in Thailand*. Bangkok: Extension and Training Office (ETO), Kasetsart University.
- Yamane, T. 1967. *Statistics: An Introductory Analysis*. 2nd edition. Tokyo: John Weatherhill.

วันรับบทความ (Received date) : 1 ก.พ. 62

วันแก้ไขบทความ (Revised date) : 25 มี.ย. 62

วันตอบรับบทความ (Accepted date) : 30 ก.ย. 62